తలపుల మలుపుల్లో

నారాయణరావు ఆఫీసు విడిచేసరికి మునిమాపువేళైంది. ఎంత మహాపట్నంలో, ఎంతమంది ఆప్తులమధ్య వున్నా, ఎంత సందడిలో వున్నా దిగులుగా వుండే సమయమిది. రుక్మిణి ఏం చేస్తుంటుందో అనుకున్నాడు. రిక్షా త్వరగానే పోతోంది. కానీ తన మనస్సే దానిని దాటి, ఒక గజం, రెండు గజాలు, ఒక ఫర్లాంగు ముందుకు పరుగెడుతోంది. పూర్తిగా యింటికి చేరినట్లు ఊహించుకోవడం లేదు అతను. ఆ సౌఖ్యం, ఆ ఆప్యాయతా ముందు వూహించుకోవడం, దాన్ని ఊహాలోనైనా అనుభవించేయడం అతని కిష్టంలేదు— ఇల్లాగే రుక్మిణితో కలిసివున్నప్పుడు ఆఫీసు, అక్కడ పని, మెదడుకి పనిచెప్పి టెంపోలో పనిచేసే సంఘటనలు, మనస్సు చివుక్కుమనే సందర్భాలు వూహించుకోవడం కూడా అతని కిష్టంలేదు. కావాలంటే రెండు వూహాలూ చేయగలడు. కానీ చేయడు—చేసుకోడు. వాకిట్లోని సన్నజాజి పూలు రెండు త్రుంపుకుని వాసనచూస్తూ, తలుపు కొట్టాడు. తలుపులు తెరుచుకున్నాయి. పదిమాట్లు చెప్పాడు రుక్మిణికి, ఆ ముదురు నీలంరంగు జరీచీర సాయంత్రంపూట కట్టుకోవద్దని—'నల్లగా, మబ్బు పట్టిన ఆకాశం, ఆకాశం చివర్ల మెరిసే మెరుపులు జ్ఞాపకంవస్తాయి; దిగులుగా అనిపిస్తుంది' అని. కానీ వినదు.

తలుపులు తీసిన రుక్మిణి నవ్వలేదు. లోపలికి వెళ్ళి, తువ్వాలు తెచ్చి, తలుపు కర్టెను యెడంగా పుచ్చుకుంది.

"పదండి, స్నానం చేద్దురుగాని. వేరే పంచె యిస్తాను." అన్నది.

"కాఫీ త్రాగి..."

"అల్లా కాదు—మీ మహాలక్ష్మి పిన్నిగారి సత్యం పోయాడని కార్డు వచ్చింది."

నారాయణరావు నిర్ఘాంతపోయాడు.

"సత్యమా? సత్యం! ఏదీ కార్డు?! ప్చ్! పాపం, నిండా పాతికేళ్ళయినా లేవు. ఏం జబ్బో—మొన్నీ మధ్యనే ఉద్యోగంలో చేరాడని అమ్మ వ్రాసింది." కార్డు చదివి స్నానానికెళ్ళాడు నారాయణరావు. ఎప్పుడో చూశాడు అతను సత్యాన్ని, దగ్గరి బంధువులే ఐనా, ఎక్కువ రాకపోకలు లేవు వాళ్ళకీ, తమకూ. పాపం సత్యం!

"మహాలక్ష్మమ్మగారికి పెద్ద తనంలో ఎంత కష్టం వచ్చిందీ! అన్నట్లు, సత్యానికి పెళ్ళయిందికదూ?" అన్నాడతను కాఫీగ్లాసు తీసుకుంటూ.

రుక్మిణి అతని తల తుడుస్తోంది. "పెళ్లికి ఆ క్రిందటి వేసవిలో మీరు గుంటూరు వెళ్ళారు—పాపం, కష్టమంతా ఆ పిల్లది. జీవితమంతా ఎల్లాగో! నిజానికి ఆడదానికి భర్తతోడిదే సౌఖ్యం—నూరేళ్ళ జీవితం యిప్పుడే తెల్లారింది" అన్నదామె.

నారాయణరావు తువ్వాలు తీసుకువెళ్ళి దణ్ణెంమీద ఆరేసి వచ్చాడు.

"ఇంత చిన్న తనంలో భర్తపోతే, ఆ పిల్ల బ్రతుకంతా అధ్వాన్నమే గాదుటండీ! మగమహారాజులైతే......"

"మగవాళ్ళకి మాత్రం లేదంటావా కష్టం భార్య పోతే?" అన్నాడతను.

"ఏం కష్టమండీ? ఏడాది తిరిగేసరికి క్రొత్తపెళ్లికొడుకుల్లాగా తయారవుతారు."

నారాయణరావుకి బాగుండలేదు యీ మాటలు, "ఏమీ కాదు. స్త్రీలకి లోకం సానుభూతి ఎక్కువగా వుంటుంది. 'అయ్యో ఆమె పసుపు, కుంకుమ' అని అంతా కన్నీళ్ళు కారుస్తారు. ఓదారుస్తారు. ఆ ఓదార్పువల్లనే ద్విగుణీకృతమౌతుంది వితంతువు దుఃఖం. మగవాడి కంటావా? ఎంతబాధైనా అగ్ని పర్వతంలా లోపల్లోపల యిముడ్చుకోవలసినదే." నారాయణరావు గ్రుక్క తిప్పుకునే నిమిత్తం సిగరెట్టు తీశాడు. రుక్మిణి ఒక్క నిముషం అతనివంక చూసి లోపలికి వెళ్ళింది.

సిగరెట్టు అంటించుకున్నాడతను. అతనికి తెలుసు రుక్మిణి లోపలకు వెళ్ళి ఏంచేస్తోంనో. లోపల గిన్నెలు, గరిటెలు, పైపు చప్పుళ్లవుతున్నాయి. కానీ వీటన్నింటికంటె ఎక్కువ వేగంగా, విరామంలేకుండా రుక్మిణి మెదడు పనిచేస్తోందని తెలుసు నతనికి. తన యిప్పటి మాటలనుగురించి ఆలోచిస్తోంటుందామె. 'ఈయన చెప్పిన దానిలో కూడా నిజంవుందా?' అని పరిశీలిస్తుంది కొంచెం వ్యవధి తీసుకుని. నారాయణరావు కళ్ళు సగం మూసుకొని ఆకాశంకేసి, నక్షత్రాలకేసి చూశాడు. అతనికి బాగుంది రుక్మిణి పద్ధతి. తనతో తెల్లారి లేస్తే మెలిగేవారంతా యింత ఆలోచన, ఓపిక కలిగినవారైతే ఎంత బాగుండును! తనకి ఎంత పేరు వచ్చును 'మనిషిగా' అనుకున్నాడు.

......

"మీరు అంటారు కానీండీ, నిజంగా ఆడవాళ్ళ కున్నంత కష్టం మగవాళ్ల కుండదండీ. ఆడవాళ్లకైతే జీవితాని కంతకీ ఆధారం

పరమావధి భర్తమాత్రమే..." పెద్ద మాటలు వాడగలిగినందుకు ఆశ్చర్యపోతూనే మాట్లాడింది రుక్మిణి... "కానీ మగవాళ్లకి, ప్రపంచంలోని అనేక వ్యాపకాలలో భార్యతో కాపురం ఒకటి. 18 ఏళ్ల పెండ్లైన పిల్లకి, భర్త ముక్కు మొహం తెలిసినా తెలియకపోయినా, అతనే తన జీవిత సర్వస్వం అనుకుంటుంది. కానీ 22 ఏండ్ల మగవాడికి అల్లా కాదు. అగ్నిసాక్షిగా పెళ్లాడిన స్త్రీ తనకు పరాయిదే అనుకుంటాడు ఆమెను చూడకపోతే...."

అర్థంలేని వాదనచేస్తే, అతను నవ్వుతాడు. అల్లాగే నవ్వాడు ఇప్పుడు.

రుక్మిణి కిటికీదగ్గర నిల్చుని బయటకు చూడసాగింది.

"చూడు రుక్కూ! మీ ఆడవాళ్ళందరికీ తమకే జీవితంలో ప్రేమించేశక్తి ఉన్నదని ఒక గర్వం. ఆత్మార్పణం చేసుకోగలమని ఒక ధీమా. మగవాడు సాగరునిలాగా తనలో తానే హోరుపెడుతూ, బాధని ఎప్పటికప్పుడు వెనక్కి లాక్కుంటూ వుంటాడు. ఎవరికి తెలుస్తుంది అతని హృదయంలోని బాధ? స్త్రీకి తన భర్తనుగురించి ఎన్ని తీయని కలలు, మధురమైన, పవిత్రమైన ఆలోచనలుంటాయో, ముఖం చూడకపోయినా తన భార్య ఐన వ్యక్తినిగురించి పురుషునికీ అన్ని ఆలోచన లుంటాయి.

నిత్యజీవితంలో అతను పాల్గొనవలసిన కార్యక్రమాలు, వ్యాపకాలు ఎక్కువ కాబట్టి, జీవితాన్ని స్తంభీభూతం చేసుకోలేడు పురుషుడు" అన్నాడతను.

"మగవాళ్ళు దినచర్యలో మర్చిపోతారు అన్నీ వారి హృదయాలకి తీరికుండదు బాధపడ్డానికి" అన్నది రుక్మిణి.

"అంత ఇదిగా తీసిపారేయకు రుక్కూ, ఆడవాళ్ళకి దుఃఖం పొందే సావకాశం ఎక్కువగా వుంటుంది. బాహ్యాలంకరణ విషయంలో మనవాళ్ళు విధించే ఆంక్షలను బట్టికూడా, వితంతువు జీవితం దుర్భరమైనదిగాను, ఆమె దుఃఖం భయంకరమైనదిగాను కనుపిస్తాయి"

రుక్మిణి అందుకుంది. "అదే నేననేది. స్త్రీకి జీవితంలో ఆ దుఃఖం అన్నిటినీ మించి పెనుభూతమై, ఆమెను పీల్చి పిప్పిచేస్తుందనీ-పురుషుడికి ఎన్నటికీ అల్లా కానేరదని-" ఇంక వాదన లేదని చెప్పడానికి సూచనగా ఆమె సావిట్లో దీపం వేసి, అతని చేతికి పత్రిక నందించింది.

ఒక గంట గడిచాక నారాయణరావు లేచివెళ్ళి, డ్రాయరులోంచి కార్డులుతీసి, మహాలక్ష్మమ్మగారికి, తన తల్లికి, సత్యం మామగారికి వుత్తరాలు వ్రాశాడు. అవి పోస్టుచేయడం మర్చిపోకుండా వుండే నిమిత్తం, తను మర్నాడు తొడుక్కోబోయే లాల్చీ జేబులో దాచాడు.

ఆ తరువాత వంటింట్లో పీట వాల్చుకుని రుక్మిణిని చూశాడు. విసుగులేకుండా ఆమె చేసే పనులను చూస్తూ, ఆమెతో ఏవో కబుర్లు చెప్పాడు. ఆమె వడ్డించేలోపున, వీధిలోకి వచ్చి, అల్లుకున్న సన్నజాజి తీగెకున్న పూలన్నీ కోశాడు. వెండిగిన్నెలో వాటిని పోసి, దారపు బంతి, సూది తెచ్చి అందులో వుంచాడు. తను పూలు గ్రుచ్చితే కేకలేస్తుంది రుక్మిణి. అందుకని అతను పూలు గ్రుచ్చకుండా, వాసన

చూసి, ఆనందంతో, మత్తుతో కళ్ళు మూసుకొన్నాడు రుక్మిణి కేకేయగానే వెళ్ళి భోజనంచేశాడు.

* * * *

ఉదయం పదకొండు గంటలకి ఏష్‌ట్రే ఖాళీచేసింది రుక్మిణి. కాగితంలో దాన్ని దులిపి, నాలుగు సిగరెట్టు ముక్కలు లెక్కపెట్టింది. కాగితంతోసహా చెత్తబుట్టలో పారేసి; సోపుతో చేతులు కడుక్కుంది. సావిట్లోకి వచ్చింది - చుట్టుప్రక్కల యిళ్ళల్లో మనుష్యులున్న అలికిడి కూడా కావడంలేదు. రోజు యింతే, మగవాళ్ళు ఆఫీసులకి వెళ్ళేసరికి, యిల్లా చప్పబడి. నిశ్శబ్దమైపోతాయెందుకో యీ యిళ్ళు అనుకుంది.

నారాయణరావు డ్రాయరు, అలమారు చాలా చెత్తగా వున్నాయని రుక్మిణి కొన్ని రోజులుగా అనుకుంటోంది. డ్రాయరు తీసి క్రిందపడేసి, దులిపింది. అలమారులో పుస్తకాలన్నీ తీసి ఒక్కొ టొక్కటే దులిపి, అలమారు చీపురుతో ఊడిచి, క్రొత్తకాగితాలు పఱిచింది. పుస్తకాలలో మరీ అట్టలు మాసినట్లున్నవాటికి బ్రౌను పేపరు అట్టలు వేసింది. పుస్తకాలన్నీ సర్దింది.

12-30కి మళ్ళీ సోపుతో చేతులు కడుక్కుని పడక్కుర్చీలో వాలింది. ఎదురుగా స్టూలుమీద వున్నది నిన్నటి పోస్టుకార్డు. వంగి, అది తీసుకుని మళ్ళీ చదివింది రుక్మిణి. తను ఎన్నడూచూడని సత్యం భార్య - ఆ పదిహేడేళ్ళ కన్య మెదిలింది మనస్సులో. పాపం - పదో రోజు కాబోలు యివాళ్ళ. కార్డు వెనక్కి త్రిప్పి, నారాయణరావు పేరు, చిరునామా చదివింది. 'పోస్టుముద్ర ఎంత నల్లగా, మొద్దుగా పడిందో - ఇదే విచారంగా కనిపిస్తుందే,' అనుకుందామె.

పోయింది సత్యంకాబట్టి తమదాకా వచ్చింది వార్త. అదేగానీ సత్యంభార్య ఐతే తమకు తెలిసేదేకాదు. నిజం! ఆ అమ్మాయికి యీ దుఃఖంకంటే మరణమే మేలు, కార్డు స్టూలుమీద పడేసి, వెనక్కి వ్రాలింది రుక్మిణి.

సన్నజాజి పందిరివంక చూస్తే ఆమెకు నారాయణరావు జ్ఞాపకం వచ్చాడు. ఆఫీసులో యీ పాటికి ఏంచేస్తుంటారో! ఏంచేస్తేనేం, సాయంకాలం యింటికివస్తూనే తననిచూసి, అన్నీ మర్చిపోతారు. అమావాస్య రోజుల్లో కూడా చీకటి పడితేగాని, కోయరు సన్నజాజులు. ఎన్నిమార్లో చెబుతాను, పురుగు, పుట్ర వుంటాయని. కానీ వినరు. 'నీకు సన్నజాజులు తప్ప మరొక పువ్వు పనికిరాదు' అంటారు. 'సాయంకాలం కాగానే సన్నజాజులు లేకపోతే నువ్వు శోభించవు' అంటారు. ఏమిటో!

రుక్మిణి వళ్ళు విరుచుకుంది. ఆమె కాలు తగిలి స్టూలు, తల క్రిందులై, క్రింద పడిపోయింది. వంగి, స్టూలు సరిజేసి, మళ్ళీ ఆ కార్డు తీసుకుంది. 'మరణం చెప్పి వస్తుందా, వయస్సుతో నిమిత్తం వున్నదా? ప్రపంచంలో ఒక మనిషి ఎంతవరకు ఉపయోగం అని గమనించి వస్తుందా మృత్యువు! ఏనాటి కెవరో!'

సన్నజాజి పందిరి, నారాయణరావు తన కళ్ళలో మెదలగా రుక్మిణి ముఖం వెలవెలబోయింది యీ ఆలోచనల్లో. తను పోతే? అవును - తను లేకపోతే? ఈ ఆలోచన తన మరణాన్ని గురించే కాబట్టి చీ ఏమిటీ పాడు ఆలోచన అనిపించలేదు రుక్మిణికి.

సాయంకాలం ఆయన వస్తారు యింటికి. సన్నజాజి పందిరి చూస్తుంటే, తనే జ్ఞాపకం వస్తుంది ఆయనకి!

రుక్మిణి లేచి కూర్చుంది. వణికే వేళ్ళతో కార్డుతీసి, నారాయణ రావు డ్రాయర్లో పెట్టేసింది.

పుస్తకాలన్నీ దుమ్ముకొట్టుకుని వుంటాయి. సర్దేవాళ్ళేరీ? ఆయనా దుమ్ము పుస్తకాలనే, తన అందమైన వేళ్ళతో తీసుకుని, పేజీలు తిరగేస్తారు ఆ పేజీల మధ్య దేనికోసమో వెతుకుతారు. కాఫీ త్రాగుదురుగాని లేవండి అనరెవ్వరూ.

రుక్మిణి లేచి, కార్డు బైటికి తీసి, చింపేసింది. ముక్కలుచేసి అవతల పారేసింది. దొడ్లో బట్టలు ఆరేయేమో అనుకుంటూవెళ్ళింది. ఆ అనుకోవడంలోనే మిశితమై, ముసురుకుంటున్నాయి ఆలోచనలు మనస్సులోని ఆలోచనలు రెండుపొరలుగా వున్నాయి. పై పొర లోంచి స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది రెండోపొర. తీసివేద్దామంటే పోని పొర అది.

'దొడ్లోని నీలంచీరె - ఈ చీరె ఏమౌతుంది తను లేకపోతే— ఈ చీరెను చూస్తూనే బావురుమనరూ ఆయన?' రుక్మిణి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. అతను మెరుపుతీగెలన్న జరీ పోగులు చెదిరాయి ఆమె కళ్ళముందు.

చీర తెచ్చి లోపల పడేసింది రుక్మిణి. 'వద్దంటుంటే వినక తీయించారు ఆ ఫోటో. తనకసలే ఫోటో అంటే బెరుకు. అలాంటిది ఆయన వెంటవుండి తీసుకువెళ్ళి, స్టూడియోలో వాళ్ళంతా నవ్వేంత హంగామా చేసి తీయించారు ఫోటో. ఫోటో తీస్తోంటే, తన కెదురుగా నిలబడి, తన ముఖాన నవ్వు, సిగ్గు మెరిసేటట్లుగా చేశారు. తన కళ్ళలో మెరుపులు, పెదవులపై హాయైన చిరునవ్వు - జీవితంలోని ఆనంద

మంతా నాదేనేమో అన్నట్లుంది ఆ ఫొటోలో తను. దానిని ఎన్‌లార్జి చేయించి, టేబిలుమీద పెట్టుకున్నారాయన. టేబిలుమీదవున్న తనని చూసి ఏమైపోతారు? వెర్రివారైపోరూ? ఆ కళ్ళతో మరో స్త్రీని చూడడం సాధ్యమా ఆయనకి." ఆ ఫోటోలో మనిషి తనని రారమ్మని పిలుస్తోందనుకుని, వెర్రిమనిషిలా పరుగులు పెడతారు..."

రుక్మిణి మంచంమీద వ్రాలిపోయింది. ఆమెకి ఆపుకోరాని దుఃఖం వస్తోంది. ఈ గోడలు, తలుపులు, కర్టెన్‌లు అన్నీ నారాయణ రావుకి హృదయవిదారకంగా గోచరిస్తాయి. ప్రతి వస్తువు తనని గురిచిన స్మృతులు రేపుతూ, ఎడతెరిపిలేని గాయాలు చేస్తుంటుంది మనస్సులో.

దిండులో ముఖందాచుకుని వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది రుక్మిణి. భర్త దీనవదనం, జుట్టు రేగిపోయి, గడ్డం పెరిగిపోయిన అతని ముఖం కనుపిస్తోంది. మూర్తీభవించిన శోకంలా వున్న అతని మూర్తే నిలుస్తోంది, ఎంతోసేపు ఏడ్చి ఏడ్చి సొమ్మసిల్లిపోయింది రుక్మిణి.

* * * *

ఆ సాయంకాలం నారాయణరావు రిక్షాలో ఎక్కి, పరుగులు పెట్టే మనస్సుతో యింటికి వచ్చాడు. సన్నజాజి తీగెకి త్రుంచడానికి మొగ్గలు కనిపించక - తలుపు తట్టాడు. ఎవరూ తీయకనే తెరుచుకుంది అది. సావిట్లో తన టేబిలు దగ్గర వున్నది రుక్మిణి. ఆమెను చూసి 'అమ్మయ్య' అని నిట్టూర్చాడు నారాయణరావు - ఎఱ్ఱజరీ అంచు తెల్లచీరె కట్టుకుంది ఆమె. ఆమె తల్లో సిగ్గు సిగ్గుగా, నవ్వబోతు న్నాయి సన్నజాజులు.

తలుపు చప్పుడుకి వెనక్కి తిరిగింది ఆమె. చల్లగా, మెల్లగా. నవ్వి, కాఫీ తెచ్చి యిచ్చింది,

"రుక్కూ, రోజు యిదేమిటో నాకు అర్థకావడం లేదు, నా చిన్ననాటి స్నేహితుడు సూర్యనారాయణ అని చెప్పేవాడిని చూడు...... అతని భార్య పోయిందిట......" రుక్మిణి మౌనంగా కాఫీగ్లాసు తీసుకుని లోపలికి వెళ్ళింది. నిన్నటి సంభాషణ మెదిలింది నారాయణరావు మనస్సులో. అల్లాంటి రుక్మిణి మనస్సుకి ఏం పడుతుంది యీ విషయం? సూర్యనారాయణని యీ పాటికి పెళ్ళి పీటల మీద వూహించుకుంటుంది ఆమె.

అతను లోపలికి వెళ్ళేసరికి రుక్మిణి కుంపటి విసురుతోంది. "ఆ సూర్యనారాయణని తల్చుకుంటే పాపం గుండె తరుక్కుపోతుందండీ— మగాళ్ళకేంలే అనుకుంటుంది లోకం- కానీ— పాపం!"

అప్పుడే వర్షించి వెలిసిన ఆకాశంలా, నిర్మలంగా వున్నాయి రుక్మిణి నయనాలు.

"నిజమే!" అనేసి, సావిట్లోకి వచ్చేశాడు నారాయణరావు.

రుక్మిణి యీవిషయాన్ని గురించి, యిప్పటికిప్పుడే ఆలోచించిందా, లేక ముందే ఆలోచించిపెట్టుకుందా? అని ఆశ్చర్యపోతూ అతను పడక్కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

———